

Botulisme in de A. W. duinen 1977.

Gewaarschuwd door de enorme botulisme-eksplosie in 1976, waren we in 1977 voorbereid op een nieuwe botulisme-eksplosie.

Doordat hoge temperaturen achterwege bleven en ook de waterstand in de infiltratiegebieden bijzonder hoog was, rekenden we eigenlijk niet op een vroegtijdig begin van het botulisme. Door een amateur-ornitholoog de heer J. Walters, werd echter omstreeks 20 mei al een flink aantal adulte Kokmeeuwen dood of stervend aangetroffen in een Kokmeeuwenkolonie in het derde infiltratiegebied. Hij verzamelde op één dag 70 Kokmeeuwen en alarmeerde het waterleidingbedrijf. Hierna werd het opruimen van de kadavers weer uitgevoerd door de bewakingsdienst.

Er werd van 25 mei tot begin september vrijwel dagelijks gecontroleerd of er kadavers in het terrein lagen. In de maand september werd nog slechts incidenteel een enkel kadaver opgeruimd.

In totaal werden 1164 kadavers uit het terrein verwijderd, wat toch weer een respectabel aantal was. De totstandkoming van dit hoge aantal behoeft echter wel een toelichting. In tegenstelling tot vorig jaar werden nu alle kadavers geraapt, ook al lagen zij vele honderden meters van het water. Bovendien werd zeer intensief in de kolonies van de Kokmeeuwen geraapt. Hier werden alle dode pulli en het merendeel van de doode gevonden juveniele Kokmeeuwen geraapt. Het aantal dood gevonden juveniele en pulli in de kolonies was niet ongewoon hoog, doch een normaal en waarschijnlijk zelfs laag percentage voor jonge vogels in een Kokmeeuwenkolonie.

Er werden 30 exemplaren in drie zendingen opgestuurd naar het C. D. I. in Rotterdam voor onderzoek op botulisme. Opvallend was dat slechts 6 exemplaren positief bleken te zijn, alle met toxine type C. Bovendien bleken de 3 positieve gevallen van de Kokmeeuwen alle tot de eerste dood gevonden exemplaren te behoren. Van de 11 onderzochte juveniele Kokmeeuwen, die verspreid over de gehele zoekperiode verzameld werden bleek er niet één aan botulisme overleden te zijn.

Van de onderzochte 3 adulte en 1 juveniele Zilvermeeuwen bleken 2 adulte exemplaren positief te zijn. Van de overige onderzochte dieren bleek nog 1 adulte Krakeend aan botulisme te zijn overleden. Hieruit blijkt, dat alle positieve gevallen adulte dieren betreffen.

Deze vogels, vooral de meeuwen, zijn zeer mobiel en foerageren vrijwel uitsluitend buiten het duingebied. Het is dan ook niet onmogelijk dat zij de botulismebesmetting elders hebben opgelopen, bijvoorbeeld op een vuilnisbelt. Het is anders onverklaarbaar dat er niet één juveniel exemplaar aan

botulisme is overleden. Er moet echter wel iets anders aan de hand geweest zijn, want de onderzochte adulte Meerkoet en nog een adulte Zilvermeeuw werden beiden met botulisme-verschijnselen aangetroffen, namelijk in verlamde toestand. Het onderzoek op botulisme verliep echter negatief.

Opgeruimde kadavers ter bestrijding van botulisme in de
periode van 25 mei t/m 30 sept.

1054 Kokmeeuwen (173 ad. + 704 juv. + 177 pul.).

30 Zilvermeeuwen (7 ad. + 22 juv. + 1 pul.).

6 Stormmeeuwen (3 ad. + 2 juv. + 1 pul.).

3 Drieteenmeeuwen (3 ad.).

2 Grote Mantelmeeuwen (1 ad. + 1 juv.).

16 Kuifeenden (11 ad. + 5 pul.).

1 Tafeleend (1 pul.).

1 Wilde Eend. (1 ad.).

8 Bergeenden (8 pul.).

1 Krakeend (1 ad.).

1 Knobbelzwaan (1 pul.).

1 Waterhoen (1 ad.).

15 Meerkoeten (10 ad. + 4 juv. + 1 pul.).

1 Kievit (1 juv.).

1 Tureluur (1 ad.).

2 Scholeksters (2 juv.).

5 Eksters (3 ad. + 2 juv.).

3 Kauwtjes (1 ad. + 2 juv.).

3 Spreeuwen (1 ad. + 2 juv.).

1 Fazant (1 ad.).

1 Postduif (1 ad.).

3 Konijnen (3 ad.).

5 Snoeken (5 ad.).

1164 Totaal.

Hiervan werden de volgende 30 eksemplaren onderzocht:

6 ad. Kokmeeuwen (3 positief).

11 juv. Kokmeeuwen (allen negatief).

3 ad. Zilvermeeuwen (2 positief).

1 juv. Zilvermeeuw (negatief).

- 2 ad. Kuifeenden (negatief).
- 2 pul. Kuifeenden (negatief).
- 1 ad. Drieteenmeeuwen (negatief).
- 1 ad. Meerkoet (negatief).
- 1 ad. Krakeend (positief).
- 1 ad. Ekster (negatief).
- 1 ad. Snoek (negatief).

30 Totaal, hiervan 6 eks. positief.

Regulatie van de Kokmeeuwen?

Tijdens de botulisme-eksplisie in 1976 bleek dat het grootste percentage van de slachtoffers uit Kokmeeuwen bestond. Bovendien werd geconstateerd dat enige botulisme-haarden zich in de directe omgeving van een Kokmeeuwenkolonie bevonden. Het lag dan ook voor de hand dat de Kokmeeuwen als één van de hoofdschuldige van de botulismeverbreiding zouden worden aangewezen.

De chef faunabeheer van G. W. opperde dan ook in het voorjaar van 1977 om ter bestrijding van het botulisme, de Kokmeeuwen te gaan reguleren, d. m. v. eieren rapen of schudden.

Aangezien mij dit bestrijdingsplan nogal dubieus leek, werd contact opgenomen met de heer Sj. Braaksma, ornitholoog bij het Staatsbosbeheer. Hij is speciaal belast met inventarisatie en eventueel regulatie van meeuwen in Nederland, in het bijzonder van de Zilvermeeuw.

De heer Braaksma betwijfelde of regulatie van de Kokmeeuw wel de juiste methode was om het botulisme te bestrijden. Naar zijn mening kon dit wel eens averechts werken. Door het reguleren van Kokmeeuwen bleek vaak dat de kolonie zich in de volgende jaren juist uitbreidde, doordat de overgebleven dieren een grotere overlevingskans gekregen hebben.

Hij raadde aan om het eerst nog eens een jaar aan te zien en alle kadavers zo snel mogelijk op te ruimen. Hij vertelde dat in een grote Kokmeeuwenkolonie die onder controle staat, enige jaren geleden een enorme sterfte geconstateerd werd die door botulisme veroorzaakt werd. In de daarop volgende jaren werd echter geen botulisme geconstateerd, zodat het ook voor de A. W. duinen de vraag is of hier weer op grote schaal botulisme zou optreden en of dit dan ook weer bij de Kokmeeuwen zou zijn.

Nu dit jaar gebleken is dat er geen botulismeslachtoffers bij de pulli en de juveniele Kokmeeuwen gevallen zijn, lijkt de uitspraak van de heer Braaksma zeer juist. Als er overgegaan wordt tot het reguleren van Kok-

meeuwen d.m.v. eieren rapen of schudden dan is dit een onjuiste beheersmaatregel.

De gevolgen van deze misstap zullen zijn dat de aantallen pulli of juvenielen wel af zullen nemen, maar hier blijkt geen botulisme onder te heersen. Als deze jonge Kokmeeuwen een natuurlijke dood sterven, kunnen zij dus geen direkte botulismehaard vormen. Om te voorkomen dat deze dode dieren indirect het botulisme gaan bevorderen, is de enige juiste methode van botulismebestrijding het zo snel mogelijk verwijderen van deze kadavers uit het water of uit de directe omgeving daarvan.

○○*○*○*○*○*○*○*○*○*

